

„ТОВА, КОЕТО НИ СБЛИЖАВА, Е ДУХОВНОСТТА“

Разговор с г-жа Диана Гласнова,
главен редактор на списание „Родна реч“

– *Уважаема госпожо Гласнова, бихте ли ни въвели в историята на списание „Родна реч“? Как възниква идеята за двуезично списание? Кога излиза първият брой?*

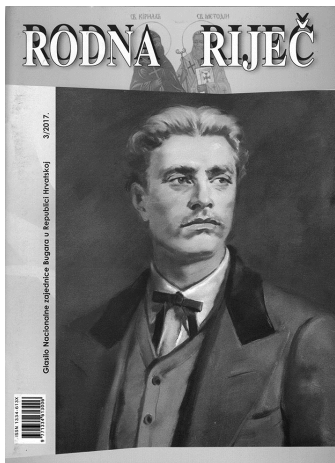
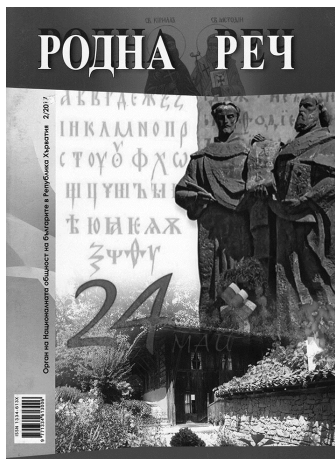
– Нашето списание е издание на Националната общност на българите в Хърватия и е създадено през 2003 г. по инициатива на председателя на общността г-н Рашко Иванов. Благодарение на Съвета на националните малцинства в Хърватия и Общината на град Загреб, които поеха изцяло финансирането, списанието съществува и до днес. От само един брой в началото, сега то излиза 4 пъти годишно. Целите на „Родна реч“ са да представя българската общност пред хърватската общественост, да дава точна информация за българите, за България, за българската история и култура. Не сме фокусирани само върху проблемите на малката на брой българска общност в Хърватия. От самото начало нашето списание има преди всичко образователна цел и беше напълно естествено да излиза на двата езика – български и хърватски. За нас бе важно и да дадем отговор на всички неистини за българите и България, които югославската пропаганда е разпространявала десетилетия наред. Именно държавната политика в бивша Югославия е една от причините българската общност в Хърватия да е така малобройна.

– *От кого се състои редакцията на списанието? Кои автори могат да публикуват в него?*

– Редакцията също е малка. Имаме няколко сътрудници в зависимост от темите, които включваме в броя. Приемаме всеки автор, който има желание да пише по въпросите на хърватско-българското сътрудничество, за връзките между България и Хърватия, за историята на хърватско-българското приятелство, за българите, възпитаници на хърватски училища и университети, които оформят младата българска интелигенция и голяма част от държавния апарат след Освобождението през 1878 г.

– Какви теми намират място на страниците на списанието?

– Списанието има няколко постоянни рубрики: „Да си припомним“ – за значими събития в историята на България; „Красотите на България“ – за природни забележителности и български селища, национални и природни паркове; „Българи, с които се гордеем“ – за българи с принос в световната култура (оперни певци и певици, изобретатели, художници и т.н.). Постоянна рубрика е „Какво ново?“, чрез която информираме нашите читатели за важни събития в България и Хърватия – посещения на делегации, изложби, концерти, дейност на посолствата в двете страни, гостувания на учени, писатели и поети... Във всеки брой има и рубрики, които се появяват спорадично: „Лични връзки“ – за хърватско-български семейства; „Загребски възпитаници“ – за изявени български учени, педагози и др., завършили образованието си в Загреб; „И това е България“ – за някои български обичаи, любопитни или специални събития (напр. кукери, нестинари, някои фестивали или кулинарни изложби) и др.

– Разкажете ни повече за хърватско-българските отношения в миналото и сега. Ако има промяна, от какво е продиктувана и забелязва ли се в публичното пространство?

– Темата за хърватско-българските отношения е неизчерпаема, защото обхваща всички области на живота – политика, култура, образование, литература, изобразително изкуство, музика, икономика, туризъм, спорт. Нашите отношения започват с азбуката, която са използвали двата народа – глаголицата, различаваща се по форма: българската е обла, а хърватската (илирийската) е ъглеста. Преминават през знаменитата Дубровнишка грамота на цар Иван Асен II, Чипровското въстание,

издаването на сборника на Братя Миладинови *Български народни песни* в Загреб през 1861 г., благотворителната дейност на хърватския епископ Йосип Юрай Щросмайер, Сръбско-българската война от 1885 г., в която на българска страна участват хървати доброволци, отпечатването като един от първите преводи на чужд език на романа *Под игото* от Иван Вазов в хърватския град Крижевци през 1898 г. Най-пълно и всеотранно е сътрудничеството между Царство България и Независимата хърватска държава в периода 1941 – 1944 г. За съжаление, спадовете в нашите отношения винаги са били продиктувани от политически режими и това естествено се забелязва в публичното пространство. Така е в периода 1945 – 1990 г., когато обхватът и динамиката на хърватско-българските отношения не се определят в Загреб и в София, а в Москва и Белград.

– *Какъв е броят на българите, които живеят в Хърватия? Признати ли са за малцинство?*

– Днес българите в Хърватия са малко, много малко. И това е отражение на политиката, за която говорих току-що. Един пример: през 1942 г. **само в Загреб** живеят (постоянно или единствено през сезона) над 2000 български градинари и техни работници. Отделно са хората от други професии – музиканти, търговци, свободни интелектуалци. А според последното преброяване на населението, направено през 2011 г., в Хърватия живеят 350 българи! В цялата страна! От тях само 293 души смятат българския за свой майчин език. А българите в Загреб са едва 120! Това показват данните... Според Закона за националните малцинства, който е един от най-либералните закони в Хърватия, българите са признати, въпреки числеността си, за национално малцинство. Дейността ни се финансира изцяло от хърватската държава, затова можем да издаваме и своето списание. От България не получаваме абсолютно никаква помощ – нито финансова, нито каквато и да е друга.

– *Има ли българско училище в Хърватия? Какви български институции действат на територията на Хърватия?*

– Ясно е, че при посочения малък брой българи за българско училище не може и да става дума. Само на хартия съществува българска православна църква, няма културен център, няма представителства на български фирми и на туристически агенции. Ако на някого не е ясно, ще подчертая, че за един културен център, за представителството на

българска фирма или туристическа агенция не е важен броят на българите, които живеят в Хърватия. Важен е броят на хърватите, които се интересуват от България. А след възстановяването на Хърватия като държава през 1991 г. (и особено след края на войната през 1995 г.) все повече и повече хървати търсят информация за България. И имат желание да я посетят. Но директна самолетна връзка няма... Борим се за нея повече от 25 години и винаги получаваме нелепия отговор – финансово е неизгодна, българите в Хърватия са малко. Какво да се прави: политика... незнание... неосведоменост... незаинтересованост. В тази редица мога да сложа и още някои думи.

– Съществува ли конструктивен диалог между българските институции?

– Не може да съществува диалог между българските институции, защото тях освен посолството ги няма. Установен е обаче и съществува конструктивен и активен диалог между посолството и Националната общност на българите в Хърватия. Сътрудничеството между посланик Таня Димитрова и председателя на Националната общност на българите Рашко Иванов е успешно и плодотворно. Така трябва и да бъде, защото целта е една и е обща – развитие и задълбочаване на отношенията между Република България и Република Хърватия.

– И един последен въпрос: как виждате диалога между славяните – в миналото и настоящето?

– Диалог между славяните трябва да има. Езиците и географското положение би трябвало да бъдат улесняващ фактор, но невинаги са били. Затова днес са необходими повече усилия за осъществяване на успешен диалог. Според мен изключително важен фактор е разговорът чрез литературата. В основата на моето убеждение не е само предпоставката за общата ни „славянска душа“, но и вярата, че основа на всяко разбирателство са културата и диалогът между хората на словото. Ето и пример – по инициатива на българския писател и преводач Николай Стоянов през 1995 г. е създадена Международната фондация „Балканика“. В нея членуват издателствата на редица балкански (между тях и славянски) страни. Като познаваме от уроците на историята някои от „балканските“ проблеми в диалога на нашия полуостров, звучи невероятно фактът, че фондацията съществува вече 23 години. И че неин председател, от основаването до днес, е Николай Стоянов – човекът на

словото е показал и доказал, че това, което не може да направи политиката, могат и го правят интелектуалците. Ето още един пример в същата посока: Славянската литературна и артистична академия във Варна, която също действа като фондация. Една от основните ѝ цели е да популяризира произведения на литературата чрез преводи и издания. От 2007 г. във Варна се провежда Международен фестивал на поезията „Славянска прегръдка“. Симптоматично е, че основател и председател на фондацията е поетеса – Елка Няголова. Горните два примера ми дават основание на въпроса как виждам диалога между славянските народи, да отговоря, че това, което най-много ни сближава, е духовността.

Разговора води **Евелина Грозанова**